

ՀՏԴ 351/354

I. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Հ.Շ. Մաթևոսյան, Ա.Ա. Հայրապետյան, Կ.Է. Զիրաքյան, Հ.Պ. Ղարիբյան,
Գ.Մ. Գսպոյան, Հ.Ս. Ամիրխանյան, Լ.Ա. Նազարյան

**ՓՐԿԱՐԱՐԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅԱՆ ՍՊԱՅԻ ՀԱՏԿԱՆԻՇՆԵՐԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ
ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԱՐՑԵՐ**

Հողվածի նպատակն է ներկայացնել ժամանակակից փրկարարական ծառայության սպային բնութագրող հատկանիշների ձևավորման հայեցակարգային մի շարք հարցեր, այդ թվում՝ գիտելիքների, ունակությունների, հմտությունների և վարքագծի նորմերի այն ամբողջությունը, որն անհրաժեշտ է սպային, որպես առաջնորդի, իր գործառնությունների արդյունավետ իրականացման համար, հատկապես թիմային աշխատանքներում ինքնակառավարման գործառնությունների և մեթոդների իմացություն և դրանց կիրառման կարողություն:

Հիմնավորված է փրկարար սպային բնութագրող հատկանիշների ամբողջությունն ու սպայի ձևավորման ուղին:

Առանցքային բառեր. փրկարարական ծառայության սպա, առաջնորդ, պատիվ, խիզախ, քաջ, անձնվեր, բարեկիրթ, բարեխիղճ, հավատարիմ, օբյեկտիվ, սպայի ձևավորման ուղի:

Չկա ավելի պատվաբեր առաքելություն, քան սպա լինելը՝ պատվի կրողն ու պաշտպանողը:

Փրկարար սպան գաղափարական մասնագիտություն է, որի հիմքը փրկարարի վեհ կոչումն է:

Արտաքին և ներքին սպառնալիքները կանխելու, կանխարգելելու և հաղթահարելու առաքելությամբ կառույցներում երկրի անվտանգության ապահովման գործին պետք է լծվեն լավագույնները, ճգնաժամային իրավիճակներում **երկիրը, մարդկանց կյանքն ու ունեցվածքը փրկելու որոշում կայացնելու ունակ, համարձակ, խիզախ, անձնվեր, պատվախնդիր առաջնորդները՝ ՍՊԱՆԵՐԸ:**

Միայն հստակ համոզմունքի, ապագային միտված ծրագրերի իրականացման հնարավորություն ունենալու հավաստի, հուսալի և իրական տեղեկատվական միջավայրում կարող են անխափան գործել հանրության, որպես կենդանի օրգանիզմի, բոլոր համակարգերը՝ գրանցելով աճ և բարգավաճում, արդիական հեռանկարներ:

Սպայի պատիվը բարձրագույն հոգևոր արժեք է: Պատիվն անձնուրաց, քաջարի ծառայության մեջ է՝ հանուն պետական բարձրագույն շահերի և երկրի ընդհանուր բարօրության: Այն արտահայտվում է նվիրվածությամբ, անսասան քաջությամբ, ճշմարտացիությամբ, ազնվությամբ և համեստությամբ [13, 22, 23, 24]:

Սպայի պատիվը ձևավորվում է վաղ տարիքից, նրան ուղեկցում կյանքի ողջ ընթացքում՝ հենվելով նրա բարեկրթության, բարեխղճության, հավատարմության, օբյեկտիվության, ժուժ-

կալության (խելամտություն, լրջություն, սթափություն), մասնագիտական և այլ կարողությունների վրա, որոնք նրան բերում են անբասիր հեղինակություն և շնորհում առաջնորդի դեր:

Առաջնորդ՝ որևէ խմբում մեծ հեղինակություն ունեցող անձ, որը վստահություն է ներշնչում խմբի անդամներին, ուղղորդում նրանց գործողությունները՝ իրականացնելով կառավարչական գործընթաց [8, 17, 18, 19]:

Փրկարար սպան, որպես առաջնորդ՝

1. զերծ է մնում այնպիսի վարքագիծ դրսևորելուց, որը կարող է ընկալվել որպես անօրինականության խրախուսում կամ դրա նկատմամբ հանդուրժողականություն կամ անհարգալից վերաբերմունք օրինավոր վարքագծի նկատմամբ,
2. իր վարքագծով օրինակ է ծառայում և անձամբ պահպանում է վարքագծի այն պահանջները, որոնք ակնկալում է մյուսներից,
3. հստակորեն տիրապետում է փրկարար ծառայության գործունեության նպատակներին, դրանց մասին պատշաճ տեղեկացնում է իրեն ենթակա փրկարարական ծառայողներին,
4. ծառայողական պարտականությունների կատարման ընթացքում պաշտպանում է իրեն ենթակա փրկարարական ծառայողների և այլ աշխատակիցների օրինական շահերը՝ միջամտելով նրանց հանդեպ ոտնձգության կամ այլ անարդար վերաբերմունքի ցանկացած դրսևորման դեպքում [16],
5. իր լիազորություններն իրականացնում է զգայունություն ցուցաբերելով ենթակա փրկարարական ծառայողների և աշխատակիցների կարիքների նկատմամբ,
6. ծառայողական պարտականությունների կատարման ընթացքում ենթականերին զերծ է պահում ոչ հիմնավոր գործողություններ կատարելուց կամ որոշումներ ընդունելուց, բացառում է իր կողմից խտրական վարքագծի դրսևորումը, ինչպես նաև վերադասության լիազորության չարաշահումը:

Բարեկրթություն՝ սպայի մասնագիտական ու անձնային հատկությունների համախմբություն փրկարարական աշխատանքների կատարման խնդիրների լուծմանն ուղղված նրա պատրաստականության ու կարողության աստիճանը (արհեստավարժություն, արձագանքման օպերատիվություն, նախաձեռնողականություն, կատարողականություն և այլն) [5, 14, 17, 18]:

Բարեկրթության տեսանկյունից փրկարար սպան՝

1. ցանկացած իրավիճակում ցուցաբերում է զսպվածություն, հավասարակշռվածություն և հարգալիրություն,
2. գործընկերների հետ հարաբերություններում դրսևորում է նրբանկատություն,
3. ձայնը չի բարձրացնում ծառայության վայրում, ծառայակցի վերաբերյալ քննադատություն արտահայտում է միայն նրա ներկայությամբ՝ պարզաբանելով բոլոր հիմքերը,
4. զերծ է մնում արտոնյալ վերաբերմունք դրսևորելուց որևէ մեկի նկատմամբ՝ պայմանավորված փրկարար ծառայության համակարգում այդ անձի ունեցած պաշտոնով,
5. բացառությամբ օրենքով սահմանված դեպքերի, չի գործադրում ֆիզիկական ուժ կամ դրա վերաբերյալ սպառնալիք չի ներկայացնում, ինչպես նաև չի գործադրում հոգեբանական բռնություն և այլ սպառնալիքներ չի ներկայացնում:

Քարեխղճություն՝ ջանասեր, ուշիմ, արդարամիտ, իր պարտականություններն ազնվորեն և պարտաճանաչ կատարող անձի հատկություն [17, 18, 24]:

Փրկարար սպան [1, 2, 3, 10]՝

1. իրեն վերապահված լիազորությունների, կարողությունների և իրավասության շրջանակներում պարտականությունները կատարում է ջանասիրությամբ նվիրվածությամբ և առավելագույն արդյունավետությամբ,
2. բարեխղճորեն պահպանում է ծառայողական պարտականությունների կատարման ընթացքում իրեն հայտնի դարձած՝ օրենքով պահպանվող տեղեկություններ պարունակող փաստաթղթերի և նյութերի հետ աշխատելու՝ օրենսդրությամբ սահմանված պահանջները,
3. այլ նպատակներով չի օգտագործում, չի հրապարակում կամ այլ կերպ մատչելի չի դարձնում (այդ թվում՝ ծառայությունից ազատվելուց հետո) ծառայողական պարտականությունների իրականացման կապակցությամբ իրեն հայտնի դարձած ոչ հրապարակային տեղեկությունները, եթե օրենքով այլ բան նախատեսված չէ, իսկ նման տեղեկությունները երրորդ անձանց հասանելի դառնալու դեպքում՝ անմիջապես պաշտոնական հաղորդակցման միջոցներով գրավոր տեղեկացնում է իր վերադաս անձին, անմիջական ղեկավարին կամ գաղտնի տեղեկությունների պահպանությունն իրականացնող ստորաբաժանման ղեկավարին,
4. գաղտնիության, անձնական տվյալների պաշտպանության և անվտանգության կանոնները պահպանելով՝ պատշաճ կերպով մշակում է և տնօրինում ծառայողական լիազորությունների իրականացմամբ պայմանավորված իր տնօրինության տակ հայտնված տվյալները, տեղեկությունները, գաղտնաբառերը և այլն,
5. ձեռնպահ է մնում իր լիազորությունների կատարման հետ չառնչվող պետական կամ ծառայողական գաղտնիքի տեղեկակիրներին, տեղեկություններին, գաղտնաբառերին կամ հատուկ պահպանվող տարածքներին հասանելիություն ստանալուն ուղղված քայլերի ձեռնարկումից, ինչպես նաև առանց թույլտվության դրանց տեղեկակիրների պատճենահանումից, ծայնագրումից, լուսանկարումից կամ տեսագրումից,
6. իր աշխատանքային և պաշտոնական պարտականություններից չբխող հետազոտություններում կամ աշխատություններում չի օգտագործում այնպիսի տեղեկություններ, որոնք, թեև ենթակա են հրապարակման, սակայն դեռևս չեն հրապարակվել իշխանության տվյալ մարմնի կողմից,
7. իր գործունեության համար տրամադրված ռեսուրսները և այլ գույքն օգտագործում է միայն ծառայողական նպատակներով և խնայողաբար,
8. ռեսուրսները, այդ թվում՝ այլ ծառայողների աշխատաժամանակը, չի օգտագործում սեփական շահերը բավարարելու կամ այլ անձնական նպատակներով,
9. իր աշխատաժամանակը չի օգտագործում իր պաշտոնական լիազորություններից դուրս այլ գործողություններ կատարելու համար, եթե կիրառելի նորմերին համապատասխան այլ բան չի համաձայնեցվել իր վերադաս անձի կամ անմիջական ղեկավարի հետ,

10. իր պարտականությունները կատարելիս դրսևորում է քաղաքական զսպվածություն և չեզոքություն, այդ թվում՝ հրապարակայնորեն չի արտահայտում իր քաղաքական տեսակետները, ձեռնպահ է մնում այնպիսի վարքագիծ դրսևորելուց, որը կարող է քաղաքական գործունեությամբ զբաղվելու տպավորություն ստեղծել,
11. իր ծառայողական պարտականությունները կատարելիս չի դրսևորում հովանավորչություն որևէ կուսակցության, քաղաքական կազմակերպության կամ շարժման նկատմամբ,
12. իր պարտականությունները կատարելիս չի կատարում քաղաքական շահը սպասարկող քայլեր կամ ներգրավվում դրանց պաշտպանության մեջ, չի կատարում նման գործունեության համար միջոցներ տրամադրելու պահանջները, ինչպես նաև նման պահանջներ չի ներկայացնում այլ ծառայողների,
13. զերծ է մնում քաղաքական բնույթի հանրային ելույթներ ունենալուց, քաղաքական կողմնորոշում ունեցող հոդվածներ հրապարակելուց կամ սոցիալական էջերում քաղաքական որևէ կուսակցության օգտին կամ դրա դեմ գրառումներ կատարելուց, նմանատիպ գրառումներ հավանելուց կամ տարածելուց:

Հավաքարձություն՝ իր հարաբերություններում, պարտականությունների ու պարտքի կատարման ընթացքում անձի կայունության և հուսալիության հատկություն [17, 18, 23]:

Փրկարար սպան զերծ է մնում այնպիսի պահվածքից, որը կարող է կասկածի տակ դնել փրկարարի պարտականությունները բարելավողներն իրականացնելու փաստը, ինչպես նաև խուսափում է կոնֆլիկտային իրավիճակներից, որոնք կարող են վնաս հասցնել իր համբավին կամ փրկարար ծառայության հեղինակությանը [1, 3]:

Փրկարար սպան՝

1. փրկարար ծառայության հեղինակությունը պահպանելու հարցում լինում է հետևողական, բացահայտում է և հնարավորինս վերացնում իր և այլ փրկարարական ծառայողների կողմից թույլ տրված սխալները և բացթողումները:
2. իր ծառայության գործունեության և այլ ոլորտներում առկա հանգամանքների վերաբերյալ քննադատական մտահոգություններ արտահայտելիս լինում է հարգալից և զուսպ:
3. խուսափում է փրկարար ծառայությունը վարկաբեկելուց կամ նսեմացնելուց:
4. չի օգտագործում ունեցած դիրքն իր, այլ անձանց կամ մասնավոր կազմակերպությունների նկատմամբ արտոնություններ, բացառություններ և նպաստավոր այլ պայմաններ ստեղծելու համար [14]:

Օբյեկտիվություն՝ անձի փրկարարական աշխատանքների կազմակերպման ու ղեկավարման գործընթացներում անաչառություն, անկանխակալություն, անկողմնակալություն դրսևորելու և խտրականության ու հովանավորչության բացառման հատկություն [17, 19]:

Օբյեկտիվության տեսանկյունից փրկարար սպան [6, 7՝

1. իր ծառայողական պարտականություններն իրականացնելիս դրսևորում է անաչառություն, զերծ է մնում խոսքով կամ վարքագծով կողմնակալություն ցուցաբերելուց, գործում է այնպես, որ իր անկողմնակալության նկատմամբ անհարկի կասկած չհարուցվի կամ ողջամտորեն այդպիսի տպավորություն չստեղծի, չի առաջնորդվում ենթադրություններով, հույզերով, անձնական վերաբերմունքով և այլ կողմնակի ազդեցությամբ,

2. բացառում է խտրական վերաբերմունքի դրսևորումը որևէ կազմակերպության, խմբի կամ անհատի նկատմամբ՝ կապված նրա սեռի, ռասայի, մաշկի գույնի, էթնիկ կամ սոցիալական ծագման, գենետիկական հատկանիշների, լեզվի, կրոնի, աշխարհայացքի, քաղաքական կամ այլ հայացքների, ազգային փոքրամասնության պատկանելության, գույքային վիճակի, ծնունդի, հաշմանդամության, տարիքի կամ անձնական կամ սոցիալական բնույթի այլ հանգամանքներից,
3. իր գործընկերների հետ հարաբերվելիս՝ մասնագիտական աջակցության, կարողությունների զարգացման, կատարողականի գնահատման, առաջխաղացման և աշխատանքային հարաբերություններից բխող այլ գործողություններում, ցուցաբերում է հավասար վերաբերմունք:

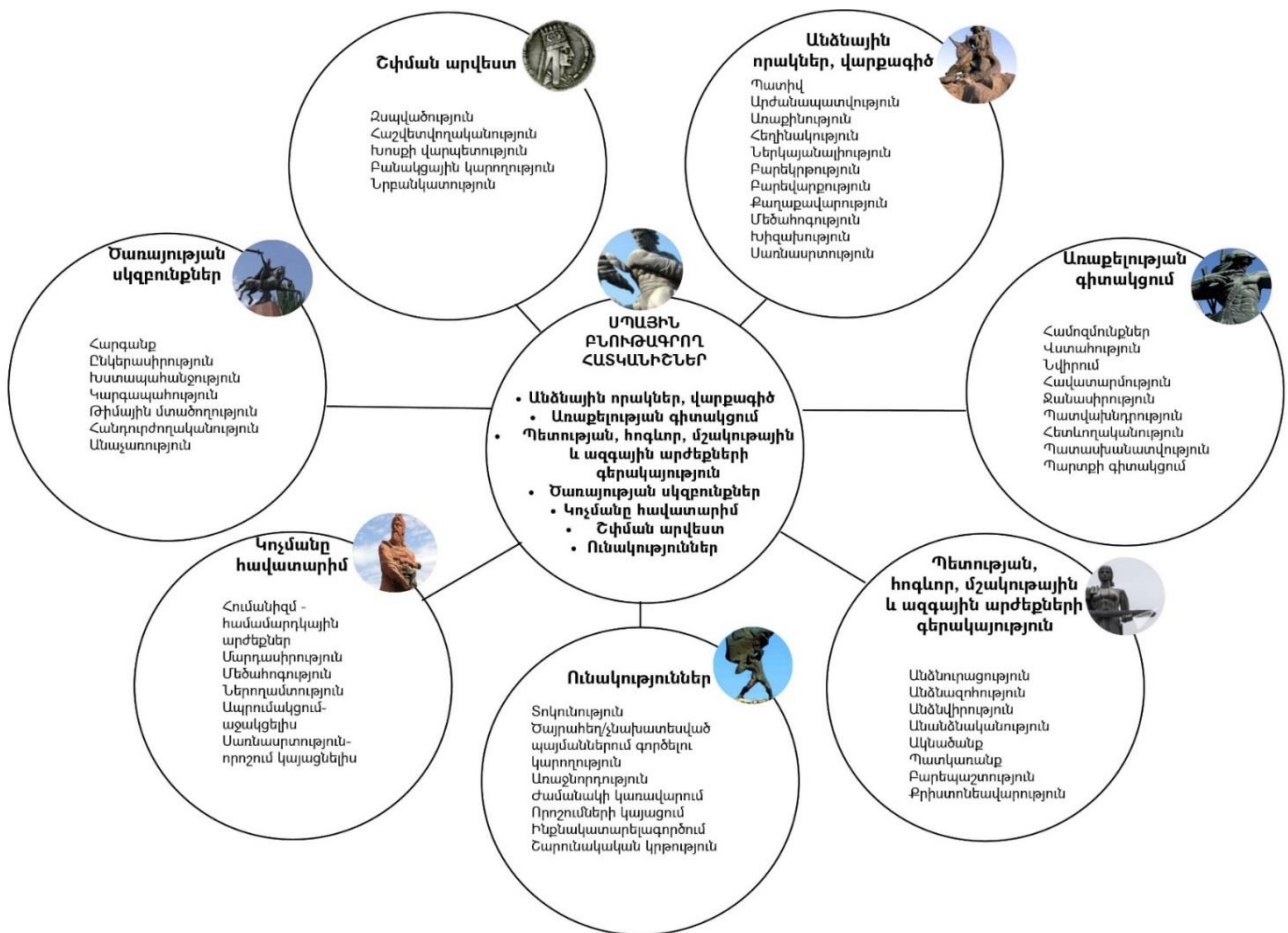
Կարողունակություն՝ գիտելիքների, ունակությունների, հմտությունների և վարքագծի ամբողջություն, որն անհրաժեշտ է պաշտոնի անձնագրով նախատեսված գործառույթների արդյունավետ իրականացման համար [9, 11, 12, 20, 21]:

Փրկարար սպան ունի՝

1. առողջ ապրելակերպի և ֆիզիկական կուլտուրայի նորմերի իմացության և պահպանման կարողություն,
2. մշակույթի, գիտության, արտադրության արժեքների ըմբռնման, դրանց արդյունավետ օգտագործման ունակություն,
3. առաջադրված նպատակների իրականացման աշխատանքը կազմակերպելու ունակություն, նորարարական գաղափարների օգտագործման պատրաստակամություն և կարողություն,
4. ճանաչողական գործունեության կարողություն,
5. հիմնական ծրագրային միջոցներն օգտագործելու, գլոբալ տեղեկատվական պաշարներից օգտվելու ունակություն, ժամանակակից հեռահաղորդակցության միջոցների տիրապետում, տարբեր աղբյուրներից տեղեկատվության հետ աշխատելու հմտություններն օգտագործելու ունակություն,
6. տեխնիկական միջոցների և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառման ունակություն, տեղեկատվական շտեմարանների ձևավորման կարողություն,
7. մասնագիտական գործունեության սկզբունքների, մեթոդների և եղանակների իմացություն, պլանավորման, իրագործման և արդյունքների գնահատման գործընթացներում դրանց կիրառման կարողություն,
8. առաջադրված խնդիրների լուծման համար աշխատանքային թիմի ձևավորման պատրաստակամություն և կարողություն,
9. ընթացիկ և օպերատիվ վերահսկողության համակարգերի մշակման, գործունեության տարբեր ոլորտներում գործընթացների կառավարման ժամանակակից մեթոդների և սկզբունքների տիրապետման և կիրառման կարողություն,
10. թիմային աշխատանքներում ինքնակառավարման գործառույթների և մեթոդների իմացություն և դրանց կիրառման կարողություն:

Կառավարման ցանկացած մակարդակում, ցանկացած շղթայում, կազմակերպական բջիջում պահանջվում են որոշակի գիտելիք, կարողություն և հմտություն ունեցող, որոշակի գաղափարախոսություն, բարոյահոգեբանական, հոգևոր արժեքներ կրող, հանրությանն ընկալելի և ընդունելի ազգային նկարագիր ու վարքագիծ ունեցող անձինք, առավել ևս՝ սպաներ: Փրկարար սպային բնութագրող հատկանիշների ամբողջությունը բերված է նկ. 1-ում:

Ինչպես երևում է նկ. 1-ից, փրկարար սպայի յուրաքանչյուր հատկանիշ իր հերթին բաղկացած է մի շարք այլ հատկանիշներից, որոնք էլ իրենց հերթին՝ այլ հատկանիշներից: Այդպիսի բազմաբնույթ և բազմաթիվ հատկանիշների ձևավորումը չի կարող լինել որևէ կառույցի մենաշնորհ: Այն սերտորեն կապված է միջավայրի առանձնահատկությունների հետ, այն միջավայրի, որում ձևավորվում է անձը:

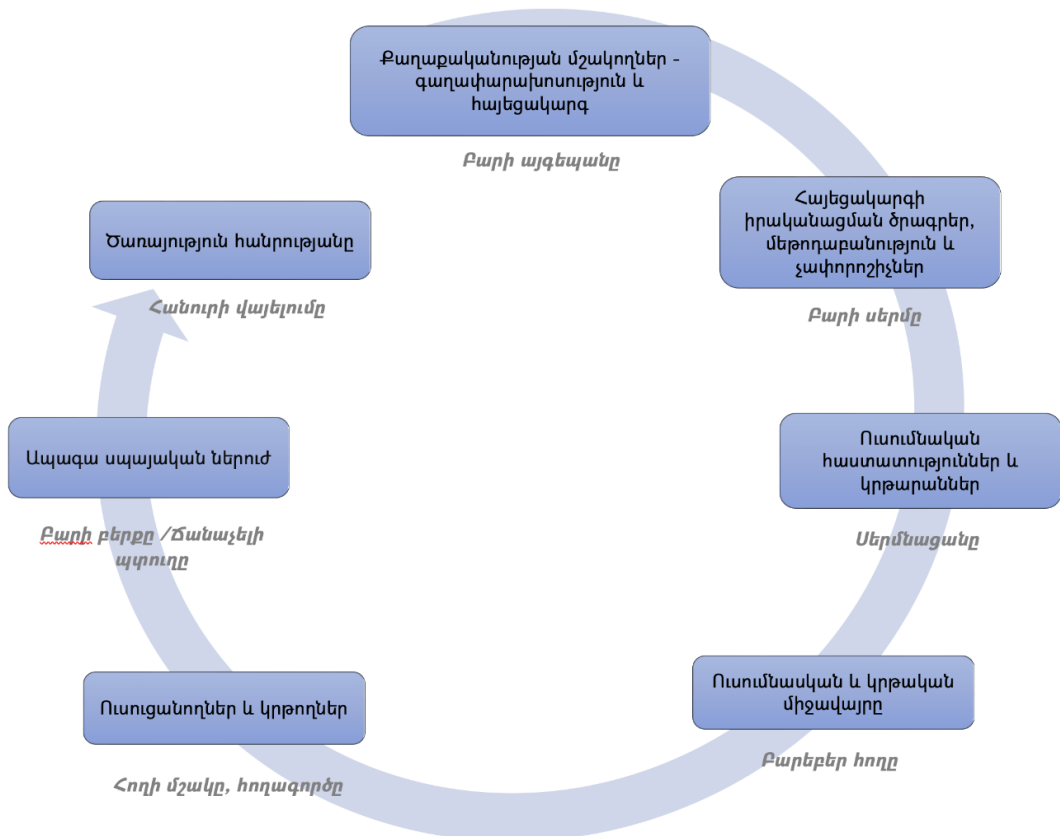

Նկ. 1. Փրկարար սպային բնութագրող հատկանիշներ

Ընդհանուր առմամբ կարելի է ասել, որ հասարակության բնականոն զարգացումն ապահովվում է, եթե վերը բերված հատկանիշները, վարքագծի նորմերը տարալուծված և շաղկապված են յուրաքանչյուրի մեջ վաղ մանկությունից, պարտադրանք չեն կամ միջոց՝ իշխելու, ազդեցության շահեկան լծակների տիրապետելու համար: Ավելին, փրկարար սպայի հատկանիշների զարգացումը պետք է կրի մշտական բնույթ և նա պետք է գործի գերազանցելիության սկզբունքով՝ մշտապես գերազանցի ինքն իրեն: Փրկարար սպայի ձևավորման վերագրյալ հայեցակարգային մոտեցումների իրականացման ընդհանուր ուղին բերված է նկ. 2-ում:

Համաձայն նկ. 2-ի, փրկարար սպայի ձևավորման ուղին բաղկացած է հետևյալ բաղադրիչներից՝

1. քաղաքականություն մշակողները՝ ինչպես իշխանության մարմինները, այնպես էլ համապատասխան փորձագիտական հանրույթը, ներկայացնում են գաղափարախոսությունը և ոլորտի զարգացման հայեցակարգը,
2. անհրաժեշտ արդյունքին միտված հայեցակարգը ներկայացվում է համապատասխան ծրագրերով, մեթոդաբանությամբ և չափորոշիչներով,
3. Ուսումնական հաստատությունները, կրթարանները և փոխկապակցված կազմակերպություններն ապահովում են ծրագրերի ներդրումը,
4. Ուսումնական և կրթական միջավայրը բաղադրիչների և պայմանների ամբողջություն է, որը շրջապատում է սանին, ուսանողին, ներգործում նրա աշխարհայացքի, անհատականության և հանրության մեջ սեփական դերի գիտակցման ձևավորման վրա,
5. Ուսումնական հաստատությունների ուսումնադաստիարակչական գործընթացներում ներգրավված անձնակազմն իրականացնում է անընդհատ և շարունակական աշխատանք՝ յուրաքանչյուր փուլում պահանջվող համակողմանի գիտելիքների և ունակությունների մատուցմամբ և ապահովում դրանց յուրացումը գործնական եղանակով,
6. Համապատասխան կրթական ծրագիրն ավարտած անձինք ապագա սպայական ներուժն են, ովքեր գաղափարապես և հոգեբանորեն պատրաստ են ստանձնել հանրությանը ծառայելու առաքելությունը,
7. Հայեցակարգով նախասահմանված արդյունքը հանրության պահանջները բավարարող սպայակազմով համալրված ծառայությունն է, որն ուղղված է համընդհանուր բարօրության կերտմանը:

Նկ. 2. Փրկարար սպայի ձևավորման ուղին

Նկ. 2-ն արտացոլում է սերմնացանի և որոմների առականների խորհուրդը, որտեղ կարևորվում է **բարեբեր հողում բարի սերմ ցանելը և բարի բերքի ստացումը** (Մատթ. ԺԳ:1-8, 19-23, 24-30, 36-43):

Վերը նկարագրվող հայեցակարգային մոտեցումների իրականացումը պահանջում է անհրաժեշտ մեխանիզմների առկայություն և դրանց զարգացման ապահովում, ներառյալ սպայի՝ գերազանցելիության դարբնոցով անցնելիք կատարելագործման և ինքնակատարելագործման ուղին՝ համահունչ մնալով հասարակության պարուրածն զարգացմանը:

Պետք է փաստել, որ այն համահունչ է Հայաստանի Հանրապետության կրթության մինչև 2030թ-ը զարգացման պետական ծրագրին, որի համաձայն՝ **«Որակյալ կրթության արդյունավետ միջավայրի հասանելիությունը դառնում է առանձին մարդու կարողությունների զարգացման գլխավոր հարթակը, որն իր հերթին ապահովում է կրթության՝ իբրև հանրային բարիքի իրացման երաշխիքը»:** Իսկ Ծրագրի տեսլականի հիմքում Հայաստանի մինչև 2050 թվականի վերափոխման ռազմավարությունն ու հատկապես առաջին մեզանպատակն է՝ «գիտելիքի, մշակույթի, գիտակցության, հմտությունների համատարած, ներառական, նորարարական և հանրամատչելի զարգացման և յուրացման միջոցով **ունենալ քաղաքակիրթ, ստեղծագործ, նախաձեռնող, կարողունակ ու մրցունակ քաղաքացի, որի համար իրավունքների իրացումը նույնքան կարևոր է, որքան պարտականությունների կատարումը,** որն առաջին հերթին իրեն է համարում սեփական բարեկեցության և առողջության պատասխանատուն» [15]:

Այսպիսով, կարելի է նշել, որ հասարակության բնականոն զարգացումն ապահովվում է, եթե վերոգրյալ հատկանիշներն ու վարքագծի նորմերը յուրաքանչյուր անձի մեջ ձևավորվում են վաղ մանկությունից, ուղեկցում են նրան ողջ կյանքի ընթացքում և փաստել, որ փրկարարական ծառայության սպայի հատկանիշների զարգացումը պետք է լինի անընդհատ, մշտապես գերազանցի ինքն իրեն, այսինքն գործի գերազանցելիության սկզբունքով:

Գրականություն

1. **«Փրկարար** ծառայության մասին» ՀՀ օրենք:
2. **«Փրկարար** ուժերի և փրկարարի կարգավիճակի մասին» ՀՀ օրենք:
3. **«Փրկարարական** ծառայության կանոնագիրքը հաստատելու մասին» ՀՀ օրենք:
4. **«Քաղաքացիական** ծառայության մասին» ՀՀ օրենք:
5. **Հանրային** ծառայության մասին ՀՀ օրենք:
6. **«ՀՀ զինված** ուժերի ներքին ծառայության կանոնագիրքը հաստատելու մասին» ՀՀ օրենք:
7. **«ՀՀ զինված** ուժերի կարգապահական կանոնագիրք» ՀՀ օրենք:
8. **«Փրկարարական** կազմավորումների և փրկարարների որակավորման կարգն ու պայմանները հաստատելու մասին» 28 սեպտեմբերի 2006 թվականի N 1391-Ն ՀՀ կառավարության որոշում:
9. **«Փրկարար** ծառայության պաշտոն զբաղեցնելու մրցույթի անցկացման կարգը սահմանելու մասին» 23 հուլիսի 2020 թվականի N 1244-Ն ՀՀ կառավարության որոշում:
10. **«Քաղաքացիական** ծառայողների վարքագծի կանոնագիրք» 04 հոկտեմբերի 2022 թվականի N 697-Ն ՀՀ փոխվարչապետի որոշում:

11. **«Քաղաքացիական** ծառայության պաշտոնի գնահատման, դասակարգման, անվանումների, քաղաքացիական ծառայության պաշտոնների անձնագրերի կազմման, պաշտոնների ընդհանուր համակարգում տեղակայման, իրավունքների և պարտականությունների, անվանացանկի վարման, ինչպես նաև տվյալ քաղաքացիական ծառայության պաշտոնը զբաղեցնելու համար քաղաքացիական ծառայողին մասնագիտական գիտելիքների ու կոմպետենցիաների տիրապետման տեսանկյունից ներկայացվող պահանջներ սահմանելու մեթոդաբանությունը հաստատելու մասին» 11 հունվարի 2019 թվականի N 3-Ն ՀՀ առաջին փոխվարչապետի որոշում:
12. **ՀՀ փոխվարչապետի** 2019 թ. մարտի 20-ի N 102-Ն որոշմամբ հաստատված «Հանրային ծառայության պաշտոնների անձնագրեր կազմելու և անվանացանկ վարելու մեթոդաբանությունը»:
13. **2012թ-ի սեպտեմբերի 20-ի** «Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերի սպայի պատվի կանոնները հաստատելու մասին» ՀՀ պաշտպանության նախարարի հրամանի հավելված:
14. **2022թ-ի հունիսի 17-ի** «Հանրային ծառայողների վարքագծի տիպային կանոնները սահմանելու մասին» Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի թիվ 01-Ն որոշում:
15. **ՀՀ օրենքը** Հայաստանի Հանրապետության կրթության մինչև 2030 թ. զարգացման պետական ծրագիրը հաստատելու մասին:
16. **Աթանեսյան Ա.Վ.**, Շաքարյան Ա.Կ., Ավետիսյան Վ.Հ., Ավետիսյան Ա.Ռ., Հարությունյան Դ.Կ., Զինվորական առաջնորդություն: Զինվորական կոլեկտիվի արդյունավետ կառավարման հիմնախնդիրները: Զեռնարկ ՀՀ զինված ուժերի անձնակազմի համար, 2012. – էջ:
17. **Աղայան Է.Բ.**, Արդի հայերենի բացատրական բառարան: Հայաստան 1976. – 1642 էջ:
18. **Ժամանակակից** Հայոց լեզվի բացատրական բառարան: Հրաչյա Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտ: Հայկական ՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի հրատարակչություն, Եր., 1969-1980. – 2763 էջ:
19. **«Պաշտպանական-անվտանգային տերմինների բացատրական հայերեն-ռուսերեն-անգլերեն, ռուսերեն-հայերեն, անգլերեն-հայերեն մեծ բառարան»,** Եր: ՀՀ ՊՆ Դ. Կանայանի անվան ԱՌՀԻ, 2015. – 1200 էջ:
20. **Ռազմական** սոցիոլոգիա: Ուսումնական նյութերի ժողովածու: Երևանի համալսարանի հրատարակչություն, Եր., 2005. - 232 էջ:
21. **«Հայտարարություն»,** Քաղաքացիական ծառայության պաշտոնի անձնագրով նախատեսված գործառույթների արդյունավետ իրականացման համար անհրաժեշտ կոմպետենցիաներ, 12.10. 2021 թ. մաս առաջին՝ ընդհանրական կոմպետենցիաներ, ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալություն, հեղինակներ՝ Լեսլի Սամոզին, Յոանկա Յակուբեկ-Լալիկ, Արտակ Ալոյան, Զենեթ Քայլի, Լիլիթ Հակոբյան https://www.gov.am/am/announcements/item/346/?fbclid=IwAR2R1sYUnjm_Uld83hMhEani7o4uLGlvs_dTLZYvL4DMOoWUnACkcmep2KM Դիտում՝ հունվար 2023թ.:
22. **Кодекс** чести российского офицера. военная литература, военная мысль. Դիտում՝ 11. 01. 2023.
23. **The Army Values** <https://www.army.mil/values/> Դիտում՝ 19.01.2023.
24. <https://www.jewishvirtuallibrary.org/ruach-tzahal-idf-code-of-ethics>. Դիտում՝ 17.01.2023.

Գ.Մ. Մատեոսյան, Ա.Ա. Այրապետյան, Կ.Յ. Յիրակյան, Ա.Ս. Կարիբյան,
Գ.Մ. Գսպոյան, Ա.Ս. Ամիրխանյան, Լ.Ա. Նազարյան

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ФОРМИРОВАНИЯ ХАРАКТЕРИСТИК ОФИЦЕРА СПАСАТЕЛЬНОЙ СЛУЖБЫ

Цель статьи – представить ряд концептуальных вопросов формирования черт, характеризующих офицера современной спасательной службы, в том числе совокупность знаний, умений, навыков и норм поведения, которые необходимы офицеру как руководителю для эффективного выполнения своих функций, особенно функций и методов самоуправления, знание и умение их применять в коллективной работе.

Обоснована целостность качеств, характеризующих офицера-спасателя, и путь его формирования.

Ключевые слова: *офицер спасательной службы, лидер, честь, смелый, отважный, преданный, вежливый, добросовестный, верный, объективный, путь подготовки офицера.*

H.Sh. Matevosyan, A.A. Hayrapetyan, K.E. Zirakyan, H.P. Gharibyan, G.M. Gspoyan,
H.S. Amirkhanyan, L.A. Nazaryan

CONCEPTUAL ISSUES ON THE FORMATION OF CHARACTERISTICS OF A RESCUE SERVICE OFFICER

The purpose of the article is to present a number of conceptual issues of the formation of characteristics of the officer of the modern rescue service, including the set of knowledge, abilities, skills and norms of behavior that are necessary for the officer as a leader to effectively perform his functions, especially the functions and methods of self-management in team work, knowledge and ability to apply them.

The set of characteristics is discussed from the juridical, ideological and linguistic points of view, trying to outline the way of formation of an officer.

Key words: *rescue service officer, leader, honor, brave, courageous, dedicated, polite, loyal, objective, officer training path.*

Մաթևոսյան Համլետ Շմավոնի – ռազմագիտության դոցենտ (ՀՀ ՆԳՆ ՃԿՊԱ)։

Հայրապետյան Արմինե Ալեքսանի - Փ/Ծ գնդապետ (ՀՀ ՆԳՆ ՃԿՊԱ)։

Զիրաքյան Կարեն Էդուարդի - Փ/Ծ գնդապետ (ՀՀ ՆԳՆ ՃԿՊԱ)։

Ղարիբյան Հայկանդուխտ Պապինի – տեխ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ (ՀՀ ՆԳՆ ՃԿՊԱ)։

Գսպոյան Գրիշա Մեխակի - աշխ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ (ՀՀ ՆԳՆ ՃԿՊԱ)։

Ամիրխանյան Հասմիկ Սամվելի - (ՀՀ ՆԳՆ ՃԿՊԱ)։

Նազարյան Լիլիթ Արմենի – դասախոս (ՀՀ ՆԳՆ ՃԿՊԱ)։

Ներկայացման ամսաթիվը՝ 09.03.2023

Գրախոսման ամսաթիվը՝ 19.03.2023